

En la seva obra més coneguda, «Història universal de Paniceiros», Xuan Bello retratava un món rural en vies d'extinció, i ho feia en asturià, una llengua que també es troba amb dificultats per tirar endavant; malgrat això, l'escriptor es mostrava recentment a Girona optimista sobre el seu futur

«Salvar el català és una qüestió de bonança econòmica»

TEXT **ALFONS PETIT/
MERCÈ BARNADAS**

Convidat pel Servei de Biblioteques de la Diputació de Girona i la Biblioteca Francesc Ferrer i Guàrdia de Caldes de Malavella, Xuan Bello (Paniceiros, Astúries, 1965), un dels més destacats escriptors contemporanis en llengua asturiana, visitava recentment les comarques gironines. Durant tres dies, Bello va participar en diverses activitats amb gestors culturals, escriptors, bibliotecaris i lectors durant les quals va parlar sobre la seva obra i també sobre el present i el futur de l'asturià, una llengua que no és oficial però que segons ell entèn el 90% de la població, la parla el 50% i la sap escriure el 20%. Bello ha publicat cinc llibres de poesia, aplegats a *La vida perdida*, (1999); sis llibres d'assaig (recollits en la miscel·lània *La neu i altres complements circumstancials*, Adesiara, 2010); i set llibres de prosa (entre els quals *Història universal de Paniceiros*, Adesiara, 2008). També col·labora habitualment en la premsa escrita i presenta el programa *Clave de fondo* a la televisió asturiana, on entrevista personalitats destacades de la cultura d'aquell Principat.

Quina és la situació actual de la llengua asturiana? La situació pròpia d'una llengua que no compta amb l'emparedat estatal per a la seva protecció i difusió. Això té les seves conseqüències, evidentment, ja que encara que s'han activat certes mesures de semiprotecció, i podríem dir que l'asturià és una llengua semi-oficial en virtut de la Llei del Bable/Asturià i l'Estatut d'Autonomia, la situació segueix essent molt precària. Així, els quaranta anys de polítiques lingüístiques tèrboltes han donat uns resultats tebis però que sorprenen per la seva vitalitat. Encara que l'ensenyament de l'asturià és molt precari, i s'han ordit des de l'Administració trames per alentir el procés, majoritàriament els escolars asturians reben aquesta assignatura, que és voluntària, però d'acceptació gairebé general. I als mitjans de comunicació la programació en asturià té, en general, una acceptació molt gran, per damunt fins i tot de la mitjana. Es pot dir que l'asturià té una mala salut de ferro.

La situació del català és molt millor... Sí, sens dubte. El català és una llengua que ha aconseguit mantenir-se en el temps i projectar-se al futur. Ara, què passarà d'aquí a cinquanta anys, no ho sé.

I com és que vostè es mostra optimista sobre el futur de l'asturià i a Catalunya hi ha pessimisme sobre el futur del català? Les dues perspectives són normals. Catalunya porta molt temps treballant perquè la seva llengua es projecti cap al futur amb certa garantia; nosaltres portem menys temps però uns pocs hem treballat col·lectivament per aquest futur, i en aquest moment almenys hi ha les eines suficients per projectar l'asturià de cara a l futur. I hem aconseguit una cosa molt important, socialment: ara, a Astúries, els nens que parlen en asturià, els avis que ho fan, la gent que ho fa, ja no senten vergonya.

S'han superat clixés que associaven l'asturià a una cosa poc valuosa, de baix nivell, potser.... Això és un producte de la nostra feina, de la literatura en asturià, de la gent que s'ha mobilitzat a favor de la llengua as-

«El centre no existiria si no existís la perifèria. I la perifèria té tot el dret del món a aspirar a ser centre»

turiana, de l'escolarització en asturià, de l'Acadèmia de la llengua asturiana, de tot el procés, de tot el moviment plural que va treballar en un sentit i va treure aquesta vergonya. Ho hem aconseguit i jo me'n sento molt satisfet.

El govern asturià no podria fer més per la llengua asturiana? Podria fer moltíssim més, evidentment. La Unió Europea li ha demanat repetidament que oficialitzi la llengua i que estableixi mecanismes normals per a la seva promoció, i no només per a la seva promoció sinó per a la protecció i l'emparedat democràtica dels asturiano-

parlants. I poc a poc es va fent però encara falta molt per fer, també s'ha de dir.

S'ha notat, en aquesta matèria, l'últim canvi de Govern a Astúries? Aquest govern que hi ha ara és un govern de cojuntura, com tots els governs que hi ha ara a Espanya, tot i les majories absolutes. Estem en una època de crisi terrible i el que ens compromet en aquest moment no és tant la voluntat política com la situació de crisi. Salvar la llengua asturiana, com salvar el català, o l'euskera o el gallec, és una qüestió de bonança econòmica. Un senegalès no es pot plantejar que el wolof sigui llengua oficial... encara. Espero que per la millora econòmica del Senegal s'hi pugui oficialitzar el wolof, i s'afegeixi un accent nou al món; això és bo per a tots, això enriqueix la humanitat. Però la crisi econòmica ho compromet tot... Si Euskadi, per una empena estranya de la història, hagués estat independent el 1975, jo em pregunto com hauria gestionat aquesta independència, quant haurien gastat en la promoció de la llengua basca i quants parlants d'euskera hi hauria ara. I penso en Irlanda, que ha perdut més parlants de gaèlic-irlandès des que és independent que en tots els anys de dominació de l'imperi britànic...

Intervenien molts elements, en la salut de les llengües... És clar. I hi ha aspectes d'oportunitat. Bernardo Atxaga, un escriptor basc que admiro molt i que és economista de formació, ha dit moltes vegades que podem salvar les nostres petites llengües aquells que siguem rics. Si no, serà possible, però és més fotut.

Quan les coses van malament des del punt de vista econòmic, els governs prioritzen... Sí, però jo crec que la cultura és molt important, genera molts diners, genera benestar, igualtat... El fet que a Espanya es parlin sis llengües, encara que només quatre siguin oficials, fa d'Espanya un país mot atractiu, culturalment...

Els que manen sembla que no ho volen veure.... No s'adonen d'una cosa evident, que el centre no existiria si no existís la perifèria. I tampoc s'assabenten que la perifèria té tot el dret del món a aspirar a ser centre. És així de simple i sempre ha estat així.

Al marge d'aquesta visita a Girona, Xuan Bello acostuma a tenir molt bona rebuda a Catalunya, i algunes de les seves obres s'han traduït al català. I el mateix passa amb altres autors asturians. Què li sembla? Una meravella. És estrany a vegades intentar justificar la simpatia que rebem els escriptors en asturià a Catalunya, i que jo rebo, tantes vegades i tan repetidament. I per a nosaltres és realment important, perquè veiem aquí, d'alguna manera, una possibilitat d'una Astúries diferent. És veritat que els asturians solem fer les coses d'una manera diferent, però aquí, a Girona, s'estan fent les coses molt bé.

En el tema cultural? En el tema cultural, en el tema econòmic, en la percepció de la identitat... Perquè la identitat és també una qüestió de l'economia, no és només una qüestió cultural. Un exemple: acabo de dinar al restaurant Divinum un formatge *Afuega'l pitu* asturià, i hi he sentit un amor pel meu país que al meu país a vegades no sento. I això es deu a què un poble culte admira altres pobles, un poble inculte el que fa és envejar-los. I de l'enveja no en surt res. Astúries és un poble molt culte, que admira moltes coses, però a admirar també se n'apren. ▀

E